

INTERVJUER

MED

ELDRE FOLK

I

KITDALEN.

STORFJORD UKA 1981

Dette hefte er laget av: Torun Jensen
Lill Fagerli
Merete Fagerli
Sten Siikavuopio
Halvard Olderlund
Jørn Rune Aho

- Ka tid blei veien rundt Kitdalen bygd?
- Det var etter krigen. Begynnelsen var i 1923. Da begynte vi å mure stikkrenne. Veien var helt ferdig i 1951-53.
- Va du med å bygge veien?
- Ja, eg va med.
- Va du med i Ungdomslag?
- Eg va det også.
- Kan du fortelle litt om ungdomslaget.
- Ja, den siste enden kan eg fortelle. Det ungdomslaget ble holdt om våren i mai 1934. Det endte med at formannen ble full og full va de andre og. Eg veit ikke om det va det som gjorde slutt på ungdomslaget, men flere møta ble det ikke holdt etter den tid.
- Ka de pengan gikk tel som dokker fikk?
- Dem sko være tel veibygging.
- Va den veibyggingen godt betalt?
- Når vi fikk dagsverksbidrag så skulle vi egentlig få 2.50 kr. for dagen, men vi fikk bare kr. 1.50. Kommunen og fylket skulle betale, men kommunen hadde ikke penger så vi fikk bare fra fylket.
- Va det godt betalt i den tida?
- Det va dårlig betalt. I veivesenet fikk arbeiderne 60 øre timen.
- Kossen kom dokker dokker fram før veien ble bygd.
- Vi hadde føtter, så vi gikk.
- Va det noen gamle stier som dokker kunne sykle etter?
- Nei, det va dårlig å sykle. Vis det va noen som hadde sykkel. Det fantes ikke mange sykler i den tiden. De fleste gikk.
- Va det langt til butikken?
- Det va til Kvesmenes. Til Dreyer. Men så starta Isak Heiskel en butikk hvor Eda bor. I 1927 bygde Heiskel på Kvesmenes og då fløtta han butikken dit. Han selgte huset til Flugum. Flugum var en lærer.
- Var han en streng lærer?
- Ja, han var streng, men rettferdig.
- Kor låg skolen før?
- Der kor Helge Andersen bor.. Det var der vi gikk på skolen.
- Ka tid kom den første bilen til Kitdalen?
- Ja, den første bilen hadde Leif Naimakk. Det var en lastebil. Det var vel i 1939. Han hadde den første bilen til krigen brøt ut. Han måtte levere inn bilen til millitæret, men han fikk en ny bil etter krigen. Ka tid den første presonbilen kom til Kitdalen vet jeg ikke.

- Ka gjorde foreldrene dine for å skaffe klær og mat?
- Dem måtte arbeide hardt. Vi hadde et lite jordbruk. Men det blei ikke nokka penger av det. Vi hadde 2-3 kyr og en hest.
- Va dokker en stor ungeflokk? Va dokker mange?
- 6.
- Så du måtte begynne å arbeide tidlig?
- Ja, eg begynte å arbeide tidlig. Eg var ca. 9 år då eg kjørte grus på Signaldalveien første gang. Men det varte bare noen dager. Heles har eg tippa lass på hver meter på Signaldalveien. Der va eg i flere år, og lite og ingen penga blev det. Man fikk ikk penger då. Dem hadde aldri penger. I 1927 kjørte vi brua som går over Signalnes (gamle) Vi var 4 hester og 4 mann. Vi kjørte fra Kvesmenes til Signalnes. Det var i februar vi begynte, det var frost og kaldt og eg kjørte $\frac{1}{2}$ 5 heimefra og kom heim igjen klokka $\frac{1}{2}$ 8. Det var lange dager. Kjøringa varte i 3 uker. Jeg tror ikke vi fikk nåkka penger for det. Man kunne få refusjon i skatten som betaling.
- Kor ofte var dokker i butikken?
- Etter som det høvde og hadde penger. Vi måtte bære parafin og alt annet vi handlet.
- Ka brukte dokker parafinen til?
- Til lys. Vi var de første som fikk petromaks i dalen.
- Veit du nåkka om sæterdrifta i Kitdalen?
- Ikke i mi ti. Det har ikke vært siden eldgammel tid, oppe i Sjørdalen Nils Figenschau eide den.
- Var du gammel første gangen da du var i byen?
- 15-16 år gammel, eg reiste med lokalen.
- Tok det lang tid å reise til byen?
- Man reiste på tirsdag og kom tilbake på torsdag. Det var billig å overnatte.
- Var det mye rovdyr som var til plage for buskapen?
- Nei, ikke i min ti, men før.
- Kan du noen fortellinger om rovdyr.
- På Bjørnevollen slo bjørnen en kvige i hjel. Derfor heter det Bjørnevollen.
- Va du gammel da du skaut den første rypa?
- Omkring 16 år.
- Hadde du din egen børs da?
- Ja, det hadde eg.
- Har du noen historie om de underjordiske?
- Eg har jo ikke akkurat vært så mye plaga av dem. Foreldrene mine fortalte at dæm kom opp andre sia, omtrent ved Stormo^o elva.

Det var måneskinn og litt snø og så va det skorpeis oppå elva. Då dem kom over så hørte dæm at det va folk som gikk mot skogen. Så hørte dæm en mann som begynte å høgge med øks, det var en såkalt amerikansk øks. Det var jernlyd av den. Han høgde til dæm hørte at buska datt. Det var en søndagskveld. Ingen av mennene i Kitdalen hadde vært der.

- Fortell om plasser kor det spøkte?
- På Moen var det en god spøkelsesplass.
- Hvor jakta du?
- Vi jakta ved grensen i nærheten av treriksrøysa. Vi hadde en jaktgamme ca 700 meter fra treriksrøysa.
- Kor mye fikk dokker for rypa?
- Det var vist omkring 70 øre. Vi selte dem i Kilpis hos fru Wik. Der tok vi proviant. Det var litt billigere enn her.
- Ka jakta dokker på?
- Rype.
- Har du skotte nokka større vilt?
- Nei, en rev er alt.
- Ka gikk pengan til som dokker fikk for rypa?
- Det gikk til det daglige opphold.
- Kor mye tjente dokker på en sesong?
- Ikke mye. Hvis det var nåkka rype så blei det no litt. Det første året etterat vi hadde bygd gammen i 1936, var det mye rype. Eg blei ikke å jakte så mye før jul, for eg var på vegarbeid.
- Kossen var fiskemuligheten i Kitdalselva og Kitdalsvanta.
- I elva va det mye fisk. Mange røer også. I fjellvatnan var det også mye storfisk. Hvis man var heldig kunne man få store fangster. Det va helst isfiske vi dreiv. Vi va de første som begynte å hugge holl i isen. Før måtte folk vente til det ble naturlig holl i isen før de kunne fiske.
- Har du noen gode jakthistorier?
- Nei, ég har nok ikke det. Det meste eg har skotte på en dag er 6 ryper.
- Veit du noen gamle stedsnavn som ikke er i bruk i dag?
- Isakbakken.
- Koffer fikk den navnet Isakbakken?
- Isak Heiskel va fødd der. Han døde i 1953. Også Hestebakken. Fårranasen, Ujerningsvoll'n, Gallovoll'n. De vollen er danna av rein som sto i gare.
- Husker du nokka om Jerusalem?
- Gården va i øverdalen.

- Kæm det va som fant på navnet Jerusalem?
- Det va før mine daga. Det va ei kjerring på Ytter Berg. Det va stadig krangling og slossing der. Då hadde ho sagt at det va som i det gamle Jerusalem.
- Har dem ikke engang i tida støpt penga der?
- Ja, det har eg hørt om. En tok penga med til butikken. Det va visst en tokroning. Ho sto ved disken å venta. Så la ho handa på bordet og da bøydes pengan.
- Veit du kæm som bodde på Einebakken?
- Ja, det va mine besteforeldre.
- Ka hette dæm?
- Kristoffer og Marie Pedersen.
- Var det en stor gård?
- Ja, huset var ganske stort. Den gamle veien gikk forbi der.
- Hva blev tømret brukt til?
- Det blev brukt til hus bygging.
- Blei det frakta bort?
- Nei, eg tvile på det. Nåkka material blev tatt fra Fårranasen. Veibakk_huset er bygget av tømmer fra Fårranasen.
- Brukte de ikke å kvelle tømmer for artighet skyld?
- Det var oppe i Fårranasen, men det er lenge før min tid. Men det er lenge før min tid. Du veit dem hadde ikke kino da. De kvelte bare for å høre at det braka.
- Blei mye skog ødelagt på den måten?
- Ja, det gjorde det sikkert. Små fårra kvelte de og kjørte hjem. Hjemme gnog gjeitene og sauene barken av dem. Det var ikke noe kontroll i den tia.
- Kæm var det som eide Fårranasen?
- Det er ikke godt å si, det var nesten som en almenning.
- Har du noen gode historier å fortelle?
- Alle de artige episodan skjeddde når man hadde noe opp i hode.
- Ka brukte dere å gjøre om vinteren?
- De som hadde ski, rente på ski og det hadde de fleste. Når vi gikk til fjells. Det var tungt det. På slutten hadde vi kjelke, da kunne vi være 2 uker på fjellet. Det var ikke alle ganga at det var så lett føre heller. Eg husker en gang eg og Ibert gikk til fjells vi hadde trekt kjelken under Sørðalstjatsa så blei det så sterk vind at vi måtte bitte kjelken fast. Vi låg der i mange daga før vinden spakna. Enda va det litt vind da vi for og det va frost. Da vi kom oppå fjellet va det så å si stilla. Eg huske da vi kom til Langvannet. Da tok vi brødiskiva opp fra anorakken. Før vi hadde ete halve var brødiskiva stivfrosen. Da vi kom til Rakkarheimen kokte vi kaffe. Den dagen gikk vi til tuktgammen ved treriksrøysa.

ANNA JENSEN - KITDALEN - 71 år.

Intervju av Torun, Sten og Halvard.

Vi hadde hørt om at det engang hadde vært en sameskole oppe i Kitdalen.

Vi dro til Anna for å få henne til å fortelle om den.

A. Lappeskolen eller nomadeskolen, ja den husker eg.

Eg huske navnan på dem som var der i disse åran. (lærerinner)
Det var Hilda Rantiv, Kally Holenstrøm, Helma Pesmen, Velina Lindal, Else Skott og Magda Skott.

Vi Hvem var ledere der?

A. Det va to lærerinne der. Dem va svenske.

Skolen ble dreven av den svenske stat. Ungan som gikk på skolen va samiske barn opp til konfirmasjonsalderen.

Vi Når ble sameskolen oppretta?

A. Jeg trur det var i 1920 og den varte fram til krigen (1939)

Vi Huske du kor mange eleva det var der?

A. Ja, det kunne være 20 - 25 barn. Det var fleire klassa.

Vi Hvor mange telt var det i leiren?

A. Det kunne vel være 7 - 8 telt.

Det var 3 skoletelt der dem hadde skole. Så var det 2 koketelt, der spiste dem og sov dem.

Så hadde lærerinnen egne telt.

Vi Bodde foreldrene til ungene der?

A. Nei, foreldran leverte ungan der om våren og henta dem om høsten. Det falt sammen med trekktiden for reinraidan.

Ungan kom fra svenske samefamilier.

Eg huske at folk ifra Kitdalen brukte å kløve utstyr opp til fjells.

2.

Vi Hvor lå sameskolen?

A. Dem hadde fleire plassa, men alle låg imellom gården på Moskogaisa og der han Gunnar Larsen bor no.

Vi Hvordan var det med matstellet?

A. Skolen hadde egen kokke som stelte med maten. Den svenske staten betalte. Maten ble henta hos kjøpmenn i Storfjorden.

Vi Hadde sameskolen noen betydning for gårdene omkring i Kitdalen?

A. Ja, litt hadde den no å seie. Vi leverte melk og brensel til dem. Eg huske vi fikk 7 kr for vedmålet.

(Også gårdene Grønnli og Myrhaug hadde leveranse av melk i kortere tid.)

Ellers fortalte Anna om litt fra veibygginga i dalen, hvordan "handelsveien" var og om ungdomslaget.

A. Det var broren min, han Karl, som stifta ungdomslaget.

I begynnelsen var vi mange medlemma. Vi brukte å ha møta nede på Moen. I ungdomslaget jobba vi med å skaffe penga til veibygginga.

Fra Hverdagslivet har Anna ei litt artig historie som forteller at vel ikke alle var like stø i regning med penger.

A. Under krigen kom det en lapp som ville kjøpe ost. Så spurte han ka eg tok for osten. Eg sa at eg skulle ha ei femti. Lappen såg rart på meg og spurte om eg ikke kunne selge billigere.

Han syntes visst det va dyrt. Han meinta at trefemti (kr. 3,50) var passende, det ville han betale.

Vel - eg selte osten for 3,50 til han.

3.

Ei gammel historie fra dengang det var seterdrift oppe i Sør-dalen. Setera var dreven av gården Kirkenes og eieren hette Nils Figenschau. Denne hendinga må være fra 1870-åra.

A. Setra va inne i dalen på en plass vi kalla "Kjerringvollen".

Dette va før mi tid. På setra va det en liten gutt som heitte Knut. Plutselig en dag va han borte. Dem lette og lette og kunne ikke finne han, folk trudde det var trollet som hadde tatt ham.

Til slutt fant dem han på ei lita myr, vel en kilometer nedafor setra. Gutten var det bare bra med.

Den myra kalles den dag i dag for Knut-myra.

Knut-myra ligger på venstre hånd og er den første myra i Sør-dalen nær du har passert Forranasen.

Anna forteller også om fine fiskefangster i Sør-dalselva og Midter-dalselva.

At de brukte å hente sløke og syregras for å spise.

De fanget også snøspurv om våren.

Til snare brukte de "hestehalerompe."

hvor det spøkte. En plass var Stormoenden og Grøpa.

Det siste Astrid forteller om er noe som hun har hørt av bestemora, så det er ei gammel historie.

"Ho fortalte at når ho kom ut en morran så såg ho en masse dyr som kom nedetter Brenna. Det var jo ikke så skogvokst som det er no. Ho såg snart at det var ulver. Ho telte dem og det var 12 dyr."

Bestemora hadde også fortalt forskjellige historier om bjørn og andre rovdyr.

Intervjuet var laget av Torun, Lill og Merete
*****

Veit du nokka om veien i Kitdalen, når den blei bygd osv?
Den første veien kan eg ikke fortelle nokka om for den var bygd før min tid, men den som går rundt no, kan eg fortelle litt om. Først var det ingen vei herfra og nedover da bestefaren min flytta hit, så begynte han og rydde vei. Han begynte med å lage tre stikkrenner nedover de bekkane. Først var det forutsetningen at veien skulle bygges framme ved elva under bakkan, og opp med han Peder Willhelm i Kitdalen, men så var det så mange som bodde på øversida at dem blei uten vei.

Så blei det da bestemt at veien skulle legges over moen. Det første vi begynte med var at vi stifta et ungdomslag, formålet var at vi skulle samle penger til bygginga av veien. Så begynte vi å holde møta og festa og sånn småtterier. Det aller første var og mure stikkrenner. Dagsbetalinga var 50 øre. Så blei det da ordna at ungdomslaget sko betale kaffen, og resten sko vi sjøl holde. Det første vi begynte med, vist eg ikke huske helt skakt, var å mure stikkrenner der kor Ruth Jensen bor. Der er ei stikkrenne no også omtrent på samme plassen som vi bygde. Men da vi da begynte med?

Vi murte no ei bru der oppe over Stordalselva, litt på øversida kor den brua no er.

Så blei dagspengene økt til 1 kr., ei krone og femti og 2 kr. på det aller beste.

Det var godt betalt da i den tida? Ja.

Så tok vi no de aller dårligste plassen og retta på. Nokka sånne større planeringa gjorde vi ikke i den tida da eg jobba på veien. Det største som blei gjort var her på den bakken.

(Det er Naimakabakken han snakker om)

Den gamle veien den gikk ned og rundt bakkenasen og så kom han tilbake hit igjen her kor veien går nedforbakken.

Veien gikk der kor det grustaket er og så rundt den høgda.

Det var en myr og tilsega og det stevla bestandig og var dårlig å kjøre om vinteren. Mange ganger måtte vi kjøre omveia for å komme fram. Så blei det da bygd den veien oppgjennom bakken som no går der.

Tok det lang tid å bygge heile veien?

Heile veien? Det kan eg ikke si med sikkerhet akkurat, det blei tatt litt om litt i gangen.

De dårligste støkkane først. Først den her bakken. Så var det Stormoenden der oppe, og heile veien blei ikke ferdig før, ja ka ska eg sei, det va no i to, tre firogtyve.

Naimakabakken var fæl å stevle, særlig om vinteren og det kunne skje mange ulykka der.

En gang dem hadde forsamling oppe i dalen, så var det en som hette Nils pø Geitstein, han hadde hest og var kjørane der oppe med far hans Rasmus Engstad. Og den hesten den hadde en halv sko på den eine foten. Eg trur ikke han hadde meir sko i det heile tatt. Så gikk hesten på en iskul og sklei utfor bakken og bar med bog-treet fast i ei busk og så blei han henganes med bakfoten fast i ei anna busk. Kossen det da gikk det veit eg ikke, men han avdøde Nils Peder fra Oteren kom da ned til oss og fortalte ka som hadde skjedd og spurte om vi hadde øks.

Jada det hadde vi. Vi tok no øks og sprang opp, men når vi kom opp da var hesten død for lenge sia. Vi løste bare brøstreima så ramla bare hesten rett ned på marka. Det var den første uløkka. De værste uløkken har han Trygve Høyseth hadd.

Ikke uløkken direkte men utforkjøringa. Han har kjørt mang gang utfor.

Den var skremmende den veien. Jada!

Eg tør ikke sei om det var ho Margit Grønnli som hadde den første uløkka. Ho var no iallfall en av dem som hadde. Ho kom syklandes ned dalen. Om det var bremsa som svikta eller kjea som gikk, men farta blei iallfall større og større og sistpå for ho på den her sia av veien og over bakken.

Ho slo seg nokk en heil del, ho fikk et stort sår på låret, så det har vorre en skullevi.

Veien på den her sia av elva blei bygd helt opp til øverdalen, men andre sia blei først bygd etter krigen. Den blei bygd til Grønnli eller i de høvan. Etter krigen blei det bygd bru over Sördalelva. I 45-46 blei det så at man kunne kjøre rundt dalen.

Men da var det kommunen som betalte resten av veibygginga.

Med kvert kunne veiarbeideran bli så sint på kverandre at dem nesten slåst.

3.

Peder Jensa, (oldefaren til Lill) han var voldelig hissig, Grei, go mann ellers. Men blei han sint var han altså ikke til å spøke med.

No kan vi gå over til å snakke om nokka anna.

Dokker var vel en stor ungeflokk?

Nei. Vi var "bare" fem unga. Det var jo ikke mange.

Ka foreldran dokkers gjorde for å skaffe mat og penga?

Nei, vi har aldri lidd nokka nød.

Ka jobba dem med?

Kvinnfolkan, det var fjøsen og husarbeidet, og han far han var fisker til å begynne med. Han reiste på Lofotfiske og Finmarksfiske. Så slutta han med det og begynte som veiarbeider. Han har vært med på å bygge veien i Manndalen og veien i fra Lyngseidet til Rottenvikadit utover og den blei bygd før tyvetallan.

Det siste veiarbeidet han gjorde var Signaldalen.

Brukte dokker å kjøpe klær og mat eller lagde dokker det sjøl?

Nokka klær blei jo kjøpt, men mesteparten blei jo heimelagd.

De første skoan eg kjøpte var i 1914. Da var eg 13 år.

Eg hadde tjent så mange penger på veibedringskommisjon.

Kan dokker gjette kor stort nummer eg måtte ha da?

- 42 - 43?

44! Det var eineste sko eg fikk på foten!

Så eg hadde en brei fot. Dem kjøpte eg i Kjosen hos en som hette Wilhelm Figenschau.

Han var handelsmann?

Ja.

Kor ofte brukte dokker å fare til butikken?

Butikken den var jo her nede på Kvesmenes. Etter som eg begynne å huske så var det Dreyer sine som hadde den. Men det var mye godt at dem handla på Horsnes også. Men så begynte avdøde Knut Kiil med butikk på Kvesmenes. Det var før første verdenskrig.

Det er no bare så vidt eg huske det. Etter han slutta så overtok han Søren Kiil.

Han Isak Heiskel han begynte med handel rett etter første verdenskrig og det var her nede som han Eda bor. Der garasjen står no.

Det var etter siste verdenskrig han fløtta til Kvesmenes, men da var ikke eg her. Eg fløtta til Finmark i 1927 - 28 om vinteren.

4.

Ka du gjorde oppe i Finmarka?

Veiarbeide. Eg har vært med å bygge veien imellom Porsanger og Repparfjord og mellom Alta og Repparfjord, Karasjok, Børselv og i Laksefjorden, Talvik ut på sørøya mellom Hasvik og Eidibottn.

Det er no de hovedplassan eg har vært på.

Dokker brukte ikke å fare på bytur?

Det var ikke så godt å komme til byen på den tida. Det var bare lokalen, og det gikk bortimot halve døgnet.

Men man kunne også kjøre over Balsfjorden og da gikk det bare dagen.

Kor gammel var du første gangen du var på bytur?

Ja, këm som huske det!

Det var no før 1920 rett etter første verdenskrig.

Det såg vel ikke sånn ut da?

Nei, det var litt anderledes.

Ikke var den så stor som på den her tida. Et og anna hus på den her sia av Tromsø, så var det verken ferge eller bru. (host,host)

Men over til nokka anna.

Vet du nokka om seterdrift?

Nei, det har ikke vært i min tid. Men dem hadde seter oppe i Sördalen, med slotten der oppe. Men det er en 2 - 3 generasjoner tilbake. Han hette Knut Figenschau han som dreiv den seterdrifta.

Var det bare en som låg på setra eller låg heile familien?

Nei, det måtte jo være flere som låg der.

Eg har no hørt mange fortellinga fra den tida, men det er ikke bare å huske dem.

Men du kan no vell noen goe fortellinga fra de underjordiske?

Døm! Ja, det har eg så mange fortellinga at døm rømmes ikke på den der kassetten.

Du kan vell ta et par?

Ja, det var jo spøkelsa overalt?

Det var så masse spøkelsa at du konne ikke gå alle stan.

Kor ska eg begynne. Eg må finne en høvelig først. Nå, eg kan fortelle om onkelen min. Far til han avdøde Ludvig og Hjalmar Isaksen.

Han bodde der kor Edla Isaksen bor no, litt på bortersia.

Så var han på farta, det her e om vinteren, han kom innom oss.

Og det nådde og bli mørkt før han gikk heimover. Og når han kom dit opp kor han Kicken (Kristian Jensen) bor, så begynte han å høre at det hogg under fjellet. Med kvært så høres det nokså godt og kvært dårlig.

Og så stoppa han og lytta, for han syns det var noen ute i skogen. Og når han kom der kor ho Ruth Jensen bor no, så stoppa han igjen og ropte: "Har dokker ikke anna tid å høgge ved enn som på søndag, så la være da også!" Og da var det akkurat som om heile skogen revna. Sia den tid torde han ikke å gå opp når det blei mørkt i det heile. Visst han ikke fikk låne løkt da.

Så der e en historie.

Og rett på oversia Ruth, der kor Sigfred Esekielsen bor no, stod den gang en stor forra kloss atmed veien. Og det var en spesiell spøkelsesplass, men ka som hørtas der det huske eg ikke.

Her rett på oversia var en spøkelsesplass som mange måtte rømme ifra. Han avdøde Hans Peder var den første som motte rømme.

Det var mens han holdt på å felle ved for oss at han hørte det jamra så skrekkelig. Og det blei bare verre og verre. Til slutt så mptte han gå der ifra.

Så var det engang Peder Jensen var og fridde på Nevermo. Det var på vinterstid. Før han kommer til den bekken på oversia gjerdet, så hører han sånn jamring eller hundegneldring og det blir hårdere og hårdere. Og når han kom til den der bekken so kommer det en vargskokk som kommer oppover bakkenasen. Han skvatt litt i begynnelsen, og kjente etter om han hadde kniv på seg, men det hadde han ikke. Så forsvant dem no og han såg ikke nokka meir til dem.

Ja, unaturlike ting har eg også hørt.

Det var etter første verdenskrig da eg var sånn halvt forlova med denførste kona mi som var fra Myrhaug.

Vi kom gåanes ned etter elva, det her var seint på høsten for det var is på elva, på tur til Grønli.

Så kom vi nedover til den skogen på øversia Jon Olsborg, da Antona sier: "Hører du nokka? det er akkurat liksom det syng.

Så stoppa vi og hørte og da var det akkurat som et nyfødt barn som skreik. Det stod en høylae på nersida av Jon, og lyden hørtas liksom derfra. Da vi kom rett beint for fjøsen, blei alt ekstra hardt det målet og ho Antona sier at ho går ikke lenger. Ho begynte å bli så redd at, så slutta det.

Skrik meir så eg får høre kor du er, ropte eg.

Og så begynte det å skrike i ca 2-3 min. Eg hørte no sånn noenlunde at det kom fra fjøset en eller anna plass så sa eg igjen :

Skrik meir så eg får høre kor du er. Og da setta det i nokka kolosalt så det skar ordentlig gjennom lufta.

Eg sa for 3. gang at det sko skrike meir. Ho Antona var så redd at ho skalv, det var så vidt eg fikk ho til å røres, ho var så forskremt at ho torde ikke gå heller.

Så blei det slutt med skrikinga, men eg hadde no hørt kor det kom fra. "Skrik meir så eg høre kor du er,"sa eg for 4. gang. Men det hørtes ikke nokka.

Vi gikk oppover til han Nils Vang men dem hadde ikke hørt nokka, og det var heller ikke noen barn i nærheten.

Så det var også nokka utenom det vanlige.

Veit du om noen som har sett nokka unaturlig?

Ja, ikke her i dalen akkurat men utpå Horsnes.

Der kor han Ingvar og Alf på Salmeneset bor. Der er et lite vann der oppe. Det skal være to store steina som er røyst opp mot kverandre. Det var en fjellfinn som hadde vært og lett etter rein.

Det var no så tidlig på morran at folk låg å sov ennå, så gikk han til den stein for å koke kaffe og kvile til det vokna fokk.

Mens han no satt der. Han fikk no ikke til å få varme der så såg han en sånn liten jertunge som sprang rundt der. Ikke gjødde hunden til den, heller. Ho sprang no rundt der med et stort sjal tulla rundt seg. Det var alt det han såg då.

Men sånt e alt mange som har sett men e ikke farli sånne spøkelsa. Eg har aldri vært redd for spøkelsa. Eg huske en gang det va så mørkt at eg ikke kunne se en hand framfor meg. Eg hadde vært oppe og besøkt Jens Pedersen og la på tur heim.

Da eg kom dit til ho Ruth Jensen på den spøkelsesplassen så kjenne eg at det e likså nokka som tar meg i bukseleggan.

Eg estemerte ikke, men det tok fleire ganga så e det nokka som hoppe ut av veien og sette i et voldelig skrik, og te skogs bar det. Eg veit ikke om dokker har hørt om Emma Hendrik, en fjellfinn som brukte å være her. Det var han. Eg hørte med en gang at det var han da han begynte å rope.

Du må ikke bli redd, ropte eg til han, men det va lenge før han torde å komme.

Han hadde trudd at det var en hest for han va så livredd alt sånt kreatur. Han hadde blitt skremt så mange gang.

Vi kan jo snakke om jakt no?

Jakt! Det kommer an på ka eg ska fortelle om. Om den aller første tida eg gikk på jakt, eller?

7.

- Ja, du kan jo fortelle om kor du jakta og ka du jakta på og sånt.

- Gikk faren din på jakt?

- Første gangen eg gikk på jakt var eg vel ikke meir enn to tomma lang. Nei, eg va vel kanskje litt større. Ha ha. Men eg hadde no iallfall ikke begynt på skolen første gangen eg skaut en Risorre. Den skaut eg her i bakkesia. Det va ikke sånn som no at man må leite i årevis bare for å finne spor etter den, nei før kunne dem sitte i busken rundt huset i vårkveldan.

Jakt det begynte vi tidlig me da. Første skoleåret eg gikk da jakta vi, men så lenge det va mørkt om høsten og vinteren så va eg voldelig mørkeredd i den tida da eg vaks opp. Helt til 1916. Da va eg 15 år gammel. Eg va så redd at det va bare så vidt at eg torde å gå ut. Så var det en vår vi gikk dit opp til han Peder Wilhelm der kor vi hadde skolen, da va det no ikke så akkurat de der skoledagan. Vi tok den no ikke så høytidelig alle tider. Vi var borte når det høvde. Eg gikk no nokså mye på den skolen eg for min del.

Ja, det va i mai, det va heilt bart og eg hadde hørt at de andre jakta og hadde skotte både risorre og hare, og eg tenkte at det her gikk ikke an. Så eg skofta skolen, og så gikk eg på jakt. Eg gikk dit opp til Einebakken en plass. På den turen skaut eg to hara. Eg satte meg no i all troskyldighet ned for å kvile på en bakke-topp, da det kommer en mann og tar meg på skuldra og han sei te meg -E det det her du gjør når du ikke går på skolen?

Så va det lærarn våres, Flugum. Da blei eg oppdaga og det nøtta ikke å begynne å bortforklare.

Men han sa ikke desto meir. Han skjentes ikke i hvertfall.

- Brukte du bare gevær når du jakta?

- Ja, for det meste. Eg brukte å sette rypesnare om vinteren.

En gang han avdøde pappa hadde setta haresnare her opp på fjellet, så sa han til meg at eg sko gå se om det va nokka i dem.

Eg gikk og da eg kom dit va det en levanes hare i ei av dem.

Eg gikk nærmere og haren begynte å skrike, den har et voldelig stygt mål. Eg stoppa og eg torde ikke å ta den haren laus fra snara, så eg snudde og begynte å gå heim, Men eg gikk ikke så veldig langt før eg begynte å studere, at kom eg heim og fortalte at eg hadde elta en levanes hare i snara så kom dem nok til og erte meg.

(Så eg snudde likegodt tilbake. Eg hadde en stav i handa, det huske eg, og da eg kom til haren lukte eg øyan igjen og begynte å banke og eg banka heilt til han slutta og skrike.

- Brukte dokker å selge nokka av det dokker fikk under jakta?
- Rypen det selte vi som regel, men bare om vinteren.
- Kor mye fikk dokker for ei rype?
- Ja, det var no vel en 30 - 40 øre.

EN JAKTHISTORIE.

En stund før jul var eg og han avdøde Peder Jensen på jakt oppe i Breidalen. Vi va på en sånn åtte dagers tur, det va no bare en sånn kort tur. Ikke hadde vi no nokka sånn voldelig med reserveproviant med oss heller. Etter at vi hadde vært der i noen daga, blei det uvær. Det va ikke snakk om å komme seg nån vei i det heile og så blei vi matlaus i tilegg. Vi hadde bare et stykke brød og ganske mye kaffe igjen. Vi kokte oss kaffe og var nesten ett døgn uten mat. Så lysna han opp utpå dagen, dagen etter. Så spiste vi det brødet vi hadde igjen og stakk av gårde. Vi kom sånn midtveis i Breidalen, før Oksefjellet, så blei han så sterk at vi klarte ikke å se frem og ikke noen ting i det heile. Så sa han avdøde Peder at han ikke klarte å følge etter meg lenger for han såg meg ikke. Vi måtte snu. Det va ikke artig å snu heller, for vi hadde ikke nokka mat der vi kom ifra, rype hadde vi, en 40-50 stk, men å koke rype til 40 øre stk det va ikke meining. Så snudde vi no allikevel. Vi blei no den dagen og natta og dagen igjen uten mat, kaffe det drakk vi og sistpå måtte vi koke kvar sin rype og.

Da tok det endelig til å lysne så mye at vi konne gå helt heim. Ja, det va den historien og no veit eg næsten ikke nokka meir å "lyge" til dokker. Ha ha ha.

- Du va ikke plaga med de underjordiske når du va på jakt?
- Nei, da har dæm ikke tort å vise seg.
- Men over til nokka anna!
- Huske du om det bodde noen på Einebakken da du va liten?
- Jaa!

Ho avdøde Mina, mor til Lunde, bodde der som det e potetland no. Ja, også han Olaf på Einebakken, han va sønn til avdøde Mary, dæm bodde i et stort tømmerhus.

- K em som bodde i de husan som står der no?

- D em som står der no!

Nei, det e sånne sommerhus som Sverre og Richard Fagerli har bygd opp i de seinere tid.

- Enn sånne gamle stedsnavn, husker du noen?

- Ja, det va no Heggeblom Gaissigorra Bjerkemo Goigio eller nokka sånt, Nevermo B assavalles Olderlund Soirienken.

- Va det ikke en plass som kaltes for Jerusalem f or?

- Jerusalem!

Ja, den virkelige Jerusalem det e der kor han Karstein Pettersen bor no. Et st okke inn på skrå imot Dalelva stod det huset.

- Koffer det blei kalt for Jerusalem?

- Det va f orti menneska som bodde under samme tak. Derfor va det noen som fant på at det va like mange folk som i Jerusalem.

St orrelsen på stua va ca 20 kvadratmeter + at det va en yttergang og kj okken. Så derfor har det fått det navnet Jerusalem. Ja da!

- Men fiska dokker nokka f or i tiden?

- Ja, selvf olgelig. Da va det fisk i elva, da.

- Enn oppe i Kitdalsvannan?

Va det stor fisk der?

- Ja, större va det vell ikke, det va no sånn 1 - 2 kg fiska.

Men her i elva va det masse fisk, iallefall r oa, d em kom tidlig på våren i juni. Om det va laks i den her elva kan eg ikke huske.

Den einaste laksen eg har fått her i elva va på  oversia han D ohl.

Den va på en 5 - 6 kilo og den kr okte eg.

Ja, så fisk va det! Eg gikk no foresten med en kr okarongal i lomma bestandig, sånn som han Sverre Fagerli gjør no. Ha ha ha.

- Og så flirte han igjen, den her koselige karen fra Kitdalen.

- Kan du huske kem som kom med den første bilen til Kitdalen?
- Nei, kem som kom med den første bilen hit til dalen det huske eg ikke, men her i fjorden var det no vel Isak Heiskel som kom med den første bilen, og nest etter det var det vel han Jermias. Men kem som kom med den første lastebilen det huske eg, for det var eg.

- Men kan du huske nokka om sameskolen?

- Sameskolen ja, den begynte straks etter første verdenskrig. Det var en skole kor dem skolte i telt, sametelt. Den låg der opp- under Mouskogaisa. Der var det bare sameunga som gikk, og læreran var svenske.

Den første lærerinna hette Hebe Førere og så kom Hedina Pessonen, ho bor i Karesuando no.

Undervisninga foregikk bare om somarn, i tre måna ca.

- Kor dem fikk mat og ved og sånt ifra?

- Nå mat henta dem no fra butikken.

- Koffer blei den sameskolen holdt akkurat her oppe i Kitdalen?

- Ja, nå det var no så mange laussama som bodde her, og den fløttarveien demmes gikk no over her.

- Ungdomman her omkring, hadde dem nokka kontakt med de samiske ungan?

- Nei, du det veit eg ikke, det kan ikke eg svare på.

- Hadde dokker mange kyr her heime?

- Vi hadde no vist 3 - 4 kyr, nok til eget husbruk.

- Produserte dokker ikke så mye at dokker kunne selge?

- Ja visst man fikk meir enn man klarte å bruke så selte man jo det selvfølgelig. Og sauva det hadde dem jo meir eller mindre i kver en gård. Og i Olsoktien samla dem sauva, slakta dem og selte.

Men det gårdsbruket det var no størst hos de der storbonan, de Kiilan hadde no visst en 8 - 10 kyr og en par hesta, og det samme hadde dem hos han Peder Wilhelm og. Og det var ikke nokka meieri- stell då i den tida, man måtte koke osten sjøl, og kjerne smøret.

JOHAN NAIMAK FORTELLER OSS EN HISTORIE:

Det var en høst han holdt på å høgge tømmer.

Han hadde en brun jakthund som han kunne sende heim uansett kor dem var.

Då han var der oppe såg han at det var så masse ryper deroppe at han fikk lyst til å begynne å jakte.

Han hadde børsa med seg og noen få skudd.

JOHAN:

Så fant eg ut at eg sko sende hunden ned etter Oskar, så kunne han komme opp med proviant og amunisjon.

Eg skreiv en brevlapp og la i halsen til hunden og sente han heim.

Og hunden gikk fra treiksrøysa og heilt heim.

Det høres heilt utrulig ut, men det er sant.

Ja, han kunne fortelle historie den her karen.

Vi syns det va både morsomt og interessant å snakke med han.

Så takket vi for oss å forsvant ut gjennom døra og skyndte oss ned til skolen for å skrive intervjuet ferdig.

Jørn Rune Aho

Merete Fagerli

hju Fagerli